

D. Barbu Slătineanu a publicat în „Revista Istorică Română“, 1935-6, n-le 184-190, un articol intitulat: „Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea“, arătând în acest fel că și noi, nu numai vecinii noștri, am avut în cursul vremii o desvoltare a acestei arte a ceramicii.

După ce vorbește de ceramica din epoca lui Ștefan-cel-Mare, descoperită de d. Drăghiceanu la Hârlău și de d. I. Mihail la Șipote, d-sa ni înfățișează (fig. 3) „o placă de sobă“ din Transilvania, datată 1581.

Ocupându-se de „motivul decorativ principal, reliefat“, care înfățișează o pasăre înaltă în picioare cu gâtul lung încovoiat și cu „aripile desfăcute“, arată că această pasăre ține în cioc un șarpe care va servi ca hrană celor trei puișori cu ciocurile întinse, „amintind puii de barză“¹.

Cred că acest ceramist de la 1581 a cules motivul de pe zugrăvelile exterioare ale vreunei biserici, pe care l-a interpretat cum i s'a părut mai potrivit scopului său și anume: „Pilda pelicanului“² care, în aceeași atitudine, cu gâtul încovoiat, își sfâșie pânțele cu ciocul, pentru a-și hrăni puii înfometați. Motivul acesta, de altfel, se găsește și în literatura didactică, din care se pare că a trecut în zugrăvelile bisericilor. Se întâlnește, între altele, la biserica mănăstirii Valea, pe zidul de Miazăzi al pridvorului, adăugit și zugrăvit la 1792³. Cercetând acum în urmă biserica unitariană din com. Dârjiu, lângă Odorheiu, am găsit că această scenă a pelicanului era emblema familiei Petki din Transilvania. Este săpată pe piatra de mormânt a lui Mihail Petki, din secolul al XVI-lea⁴.

Ca atitudine, pasărea de pe placă și puii ei represintă aidoma pilda pelicanului. Nu este exclusă însă nici ipoteza d-lui Slătineanu, și anume că ar putea fi pui de barză, fiindcă și acest motiv se întâlnește în unele zugrăveli de biserici, cum este aceia de pe fațada bisericii cimitirului din Că-

linești-Vâlcea, unde găsim „următoarele scene cu caracter profan: *O barză care prinde un șarpe, o vulpe urmărind un cocoș, un vânător la cerbi*“¹. În acest cas, ar fi o înbinare a două motive: „Pilda pelicanului și Barza care prinde șarpele“.

Aceasta vine însă în sprijinul afirmației de mai sus: că, deci, ceramistul se va fi inspirat din motivele cu caracter profan ale bisericilor, cu atât mai mult, cu cât la Muzeul de Artă Națională din București întâlnim plăci cu acest caracter: *Vânătorul la cerbi*, străvechiu motiv cu caracter profan cuprins în viața Sfinților: Eustatie Plachida la ortodocși și Hubertus la catolici².

Legenda convertirii la creștinism a Sf. Hubert a inspirat un tablou cu acest subiect celebrului pictor Albert Dürer, tablou ce „a făcut parte din colecția ultimului rege al Olandei“, iar pe la 1861 se află, în colecția cuiva cu numele de Roos³.

Victor Brătulescu.

✓ Câteva însemnări

1.

Pe o icoană a Maicii Domnului la d. profesor N. Șerban din Iași: „La prea-sfântul Tău chip, Împărăteasă, privesc și cu smerenie ție, păcătosul, mă căesc. Dă-mi pre pământ intru pocăință a vieții, iar ia ceriu spre Tine și spre Fiul în veaci a privi.

1817, Casian zug[rav]“.

2.

Pe o Evanghelie, la biserica din Feredieni, lângă Hârlău (*ar trebui cercetată*):

„Io Matei Ghica Voevoda bojiu m[i]l[o]st[i]iu g[o]podar zemle moldavscoi.

Ăastă Evanghelie s'au afierosit de Domnie Mè la mănăstirea Slatina ot Sučava, unde să prăznuește Schimbare de față a Domnului Nostru

¹ O. c., p. 187.

² La o fântână de la Vieroș era sculptat același motiv. — N. I.

³ Victor Brătulescu, *Mănăstirea Valea, ctitorie necunoscută a lui Radu Paisie*; *Bul. Com. Mon. Ist.*, 1931, p. 17.

⁴ Vezi fig. 20, p. 13.

¹ *Idem, Călimăneștii și Monumentele Istorice din împrejurimi*, ed. a II-a, 1936, p. 54.

² *Idem, Elemente profane în pictura religioasă, Bul. Com. Mon. Ist.*, 1934, p. 61.

³ *L'Univers illustré*, anul 1861, semestrul al II-lea, p. 364. La biserica mănăstirii Valea se găsește zugrăvit și un șarpe.

Is[us] H[risto]s, pentru a noastră ve[er]nică pomenire ; 7262, Iul[ie].

De mini este ferecată, iar Evangheliia o am luat de la mănăstire Slatina după alta în locu și, pentru ca să știe, am iscălit ; Iordache Crup[enschi] Spă[ariu].

Mult greșitul Athanasie Petrache Măcărescul, logofăt de taină, am scris răvașul de rugămintă de s'au câștigat această Evanghelie ; Athanasie Logofăt ; 7262, Iul. 9.

Smeritul între ermonaș și multul păcătos lui Dumn[e]dzău eu, Ghedeoan, proin egumen sf[i]nteii mănăstiri Slatina, au dat răvaș cu rugămintă Mării Sale lui Matei Ghica Vod de un rând de veșminte și de cărți bisericești și abie s'au câștigat această sfântă Evanghelie. Ghed[e]on proin egumen Slatina ; 7262, Iul. 9 dni. Pe care am luat-o eu de la Slatina, dând altă Evanghelie, și aciasta o am ferecat-o. Iordache Crup[enschi] Cliu[er].

Și fiind Mitropolit chiriu chir Iacov a toate Moldovlahie, dichiu sučavschii chir Calistrat ; egumen slataanschi chir Parthenie i Agaton proin egumen Slatinei..., Isaiia ermonah, Calistru ermonah, Ghenadie erodiiakon, Varlaam biv dichiu, erodiiakon Serafin Uiat(?) s[an] Antohia, R... gsd., erodiiakon Ioil ot Lozna, monah Aftănas, monah Nicodim, monah Leonte, monah Mitrofan Blașna(?), monah Vărnav, monah Dionisi, monah Ionichi ot Vorniceni, monah Ionichi Băul ot Birvoești, monah Vărnav, monah Iorestu Păisa, monah Efrosin Vărvăroiul ; Lt. 7262, Iul. 31, Av. 1.

Argintăriile ce am făcut la bisărica m[eu] din Feredieni : un discopotiron, sv[an]ta aciasta Evanghelii, o sv[an]tă cruce, un artoforion, o cadelniță un brău i ieratia(?). Toate aceste s[un]t făcute de mine, robul Domnului Iordache Crup[enschi] biv Vel Com[is], la 1799, Mart. Și bisărica aciasta ci o am zădit de piatră, unde s'au afierosăt toate acestea de sus arătate și altele cele trebuincoase spre podoaba ei, unde să prăznu[er]e hramul Adormirii a Svintei Precești. Rog dar și pre moștenitori cei după mini să fii pe sv[an]ta biserică cu toate după cum va rămăne de la mini, și mult așutoriu vor s[am]ță. Lt. 7262, Iul. 30, s'au însemnat în dumnezeiască mănăstire Slatina, Sămbătă.

3.

Schitul Zagavia :

1. Pe un mormânt la stânga, cu semnele episcopiei, crucea și cărja :

Moarte biruește... pe coroană, pe misă... toate... E al lui Anfilohie, episcop de Hotin.

2. Pe un alt mormânt :

Supt această piatră, acoperindu l, să odihnește mult păcătosul trup al arhimandritului Nil, carele

au fostu mulți ani proestos de... schiturilor Zagavei și Sbierenii, încă spori și moșia Prăjeni, precum e învederat prin numitul cu... schitul Zagavei vii și livezi înmulțite, cum tuturor s[un]t știute. În sv[er]șitu... s'au odihnit de urmașii săi... itul ; 1820, Fevruarie 15.

3. Aceste chilii s'au zidit din temeiul lor precum se v[er]d prin os[er]dia și toată chieptueala Sf. Sale părintelui Venlamin protosinghel, la anul 1830.

4. Pe alt mormânt :

Moarte biruește... de omul lui... Aice jos odihnește robul lui Dumnezeu [Le]onte Brăilean..., aice cu vrăsta s'au mutat la...

4.

Hlincea,

Pe o piatră :

Ianache, protopop Mitropoliei ; 1802.

Reparații la Golia.

În cronică lui Ienachi Kogălniceanu, *Letopiseși* III, ed. a 2-a, p. 198, supt Domnia a doua a lui Grigore Matei Ghica : „În zilele lui s'au făcut și un cutremur mare, care a ținut un minut de ceas, și mare spaimă a căzut asupra norodului, și multe ziduri au căzut, care și mănăstirea Goliei, fiindcă o tocmia într'acea vară și o acoperia cu fier alb, că arse în zilele lui Constantin-Vodă Mavrocordat („și toate casele câte au fost în ograda mănăstirii“) ; și, fiind meșterii unguri din Țara Ungurească, au căzut toate cubelele mănăstirii peste d[an]șii și au omorât șapte oameni dintr'inșii, care pre unii peste trei zile i-au găsit turtiți supt pietre“.

Biserica lui Mihai Viteazul la Făgăraș

La Făgăraș Mihai Viteazul făcuse în Domnia sa o biserică. La 1617 prințul Ardealului dă lui Mihail Gyulai locul pe care fusese această zidire sfântă, care a fost distrusă de bună samă odată cu căderea Domnului : „super quo quidem fundo et sessione praediali olim templum quoddam Michaelis, Vajvodae Transalpinensis, fuerat extructum“¹.

*

O nouă publicație cu vederi de monumente

Unele reproduceri de monumente în publicația *Episcopia Argeșului, Glas pentru reînzestrarea ei*, 1937 : Cotmeana, înainte de restaurare, Bascovele, Brădetul, cu țesătura lui de cărămizi aparente, Stănișoara, Vălenii, Clocociovul, Striharețul, încă închis în goanga de tencuială, Borlești, Vârzarul.

N. Iorga.

¹ Veress, *Documente*, IX, 1937, pp. 130-1, no. 110.